

A fa energetikai felhasználásának hatása a faiparra, illetve a nemzetgazdaságra

Az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás évtizedek, sőt évszázadok óta egymásra utalt tevékenység volt. Nem véletlen, hogy a ma két területnek számító szakma még 50-60 évvel ezelőtt is közösnek számított és az alacsony értékű fa feldolgozásának technológiai fejlődésével vált véglegesen ketté az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás gyakorlása és szakmai képzése. Természetesen igaz az is, hogy az erdő fája mindenkor (korábban nagyobb súllyal) szolgálta az ember energiaszükségleteinek kielégítését is. Ha ez így van, akkor lehet kérdezni, hogy miért ez a küzdelem a fafeldolgozás és a fa (biomassza) energiaipari hasznosítása között? Erre rövid és egyszerű a válasz:

– Mára az ember energiaigénye olyan nagyságúra nőtt, hogy annak kielégítése nemhogy fával, de még egyéb megújuló energiahordozókkal sem lehetséges. Ez egyértelműen azt jelenti, hogy az emberiségnek igénybe kell venni a ma már rendelkezésünkre álló (sőt folyamatosan fogyó) új energiahordozókat és új energiatermelő lehetőségeket is.

A mai magyar energiaigény kb. 1500 PJ. Ebből az igényből, ha Magyarországon teljes fakitermelését (minőségi rönkkel együtt), azaz évi 6 millió nettó m³ = kb. 4 millió atro to fát csak energiatermelésre használnánk, akkor is csak ebből az 1500 PJ-ből mindössze 65 PJ-t elégítene ki.

– Ugyanakkor az emberek fából készült termékek iránti igénynövekedése is olyan mértékben nőtt, hogy a korábban energiatermelésre használt tűzifából is termékeket szükséges készíteni.

Így hát a mai korban arra kell választ adnunk, hogy milyen célra hasznosítsuk az erdő fáját. Az elmúlt 30-40 év fejlődése és egyéb gazdasági, politikai érdekek a fa energetikai hasznosítását jelentősen csökkentette, a feldolgozását pedig növelte. Az utóbbi 3-5 évben különféle okok miatt (elsősorban globális felmelegedés) ez a trend mintha megfordulni látszanék. Ez azonban a már említett energiamennyiségek okán kívül több más ok kapcsán sem lehetséges, ill. csak a ma még működő faipar hátrányára.

Ez a faipar hátrányára megjelenő jelenség európai probléma, de Magyarországon súlyosabb árnyékokat látszódtott vetni a hazai faiparra. Ezért kellett megszólalnunk ebben a témában már 2003-tól a magyar faipar védelmében. Azt gondolom a faipar érdekében való megszólalások (lobbizások) soha sem szóltak más szakterületek érdekei ellen, inkább a közös érdekek megtalálását szorgalmazták.

A téma megvitatását józan alapok mentén kívántuk megoldani, amelyeket az alábbiakban foglaltunk össze még 2003-ban:

– Ez a téma Európában, de Magyarországon is komoly feszültségek forrása lett.

– Szükséges volt, hogy a témában érintett szakmák tájékozottak legyenek a helyzetről, a várható következményekről (a teljes faipar, energiaipar, erdőgazdálkodás).

– Minden politikai alapon hozott elvi döntést az érintett területek szakembereinek kell a lehető legoptimálisabban megoldani.

– Természetesen nem arról kellett és kell beszélni, hogy energetikai célra ne használjanak fát, hanem arról, hogy annak használata miatt ne lehetetlenüljön el működő más iparág, hogy ne keletkezzen nemzetgazdasági kár (hiszen Magyarország ehhez nem elég gazdag), sőt ha lehet nemzetgazdasági haszon legyen belőle.

– Meg kellett ismernünk és értenünk egymás gondjait és érdekeit, így

- az erdőgazdálkodók érdekeit (magasabb jövedelmezőséget szeretnének),
- erőművek környezetvédelmi működési gondjait, de a faipar hosszú távú működési érdekeit is,

- figyelemmel kell lenni a környezet- és természetvédők által jelzett gondokra is.

Azt gondoltuk, hogy ezen érdekek összehangolásával kell megfelelő állami szabályokat hozni. Úgy ítéljük meg, hogy ezen közös érdekeket a létrejött szabályok nem jól vették figyelembe, és a szükséges feltételeket sem vizsgálták meg, és így nem is teremthették azokat meg. Bár ennek az energetikai hasznosításnak a növekedése mára állni látszódik, ezen szabályok korrekciója véglegesen még ma sem történt meg.

A fa energetikai hasznosításának előzményei

Alapindok

Többször számba vettük az előzményeket, ami a fa energetikai hasznosításának irányába hatott. Ezeket itt és most nem kívánom részletezni. Az alapvető ok a kiotói egyezmény kapcsán a CO₂-kibocsátás csökkentése volt. Ezen csökkentés érdekében előtérbe kerültek a megújuló energiahordozók, amelyek közé a biomassza mint energiahordozó is bekerült. A fa, pedig biomasszának számított a rendszerben. Bár a „biomassza” elégetése során ugyanúgy CO₂ kerül a légterbe, mint bármely más fosszilis energiahordozó esetén, de mivel elvileg a biomassza megtermelése során le is bontja a légkörben lévő CO₂-t, megújuló energiahordozónak számít. Már a CO₂ lebontása sem teljesen igaz, de az biztosan CO₂-t eredményez a légkör számára, ha az eddig a faiparban feldolgozott fa ezután energia céljára hasznosul. Ez az alapindokot teljes egészében megszünteti. Többször kifejtettük, hogy az alapindok teljesülését az segítené leghatékonyabban, ha fából minél több használati eszköz készülne.

Az EU elvárás Magyarországgal szemben

Magyarország az EU-val szemben 2010-re vállalt elvárásokat már 2005-ben teljesítette, így:

– a CO₂ 2010-re vállalt 6%-os csökkentését már 1995-re több mint 25%-kal csökkentette,

– a 2010-re vállalt összesen 6%-os megújuló energiatermelést gyakorlatilag 2006-ra teljes egészében teljesítette.

Gazdasági Minisztérium megújuló energia-hasznosítást támogató programja

A fenti program 2000-ben jelent meg, amelynek gyakorlati végrehajtási rendelete 2002 decemberében készült el.

Ez a rendelet mondja ki, hogy

– a megújuló forrásból (biomasszából) termelt villamos energia átvétele kötelező (*nincs piaci értékesítési gond*)

– a biomasszából termelt villamos energia árát hosszú távra szabályozza és a mindenkori piaci ár közel dupláját fizette érte és ezen árat a inflációval arányosan folyamatosan növeli. Ezt természetesen csak költségvetési támogatás-

* FALCO vezérigazgató, FAGOSZ elnök

sal lehet megvalósítani, amely támogatások nagysága 2004-re már 16 milliárd forint, 2005-ben 31 milliárd forint, 2006-ra elérte a 60 milliárd forintot.

Miután Magyarországnak egyéb lehetősége nem volt megújuló energia-termelésre, ennek döntő része biomasszából, gyakorlatilag faanyagból valósult meg.

A faipar gondja ezzel a programmal

Kezdetől fogva jeleztük, hogy ez az a program, amely a magyar faipar ellehetetlenüléséhez vezethet. Az okok pedig az alábbiak:

– A támogatás ugyan biomassza felhasználására szól, de kezdetől fogva tudtuk, hogy amire ez megvalósul, csak és kizárólag fát jelent a biomassza. A biomassza-program igénybevétele érdekében olyan szimpóziumok, konferenciák, gyakorlatilag propaganda zajlott, amely a szakmán kívüliek számára azt sugallja, hogy ebből a biomasszából, azaz a fából korlátlan mennyiség áll rendelkezésünkre, ami természetesen messzemenően nem igaz.

– Az állam beavatkozik a piacba az energiaipar javára (*kötelező áramátvétel, termékár a piaci ár közel kétszerese*).

– Ezzel szemben a faipar a nemzetközi piac szabályai szerint tud csak működni és értékesíteni.

– A szabályozás megjelenése előtt nem végeztek mindenre kiterjedő elemzést (vagy végeztettek), hogy ez a szabályozás hová vezethet, milyen következményei lesznek. (Az FM és a GKM között ebben az ügyben folyamatos vita volt és gyakorlatilag ez az elemzés a mai napig nem készült el.)

– A támogatásra ítélt biomassza erőművek kapacitását 50 MW felső határral húzták meg. (Ez a határ Németországban például 20 MW, előlött nincs támogatás.) Ez egyértelműen a '60-as évek öreg erőművi blokkjainak érdekében született. Ez a teljesítménynagyság egyúttal gátja a valódi (nem csak fa) biomassza hasznosításnak is. (*Erőművi technikai berendezések alkalmatlansága, nagy szállítási távolságok stb.*) Ezen régi erőművek az elégetett fát mindössze 26-28%-ban hasznosítják elavult hatásfokuk miatt.

Néhány érv a faanyag ésszerű hasznosítása mellett

Többször részletesen kifejtettük és elemeztük konkrét adatokkal, hogy a faanyag feldolgozása:

– lényegesen nagyobb hozzáadott értéket teremt,

– lényegesen több munkahelyet biztosít,

– a CO₂-kibocsátás ebben az esetben a legkisebb, azaz nulla

– nem gerjeszt szélsőséges helyzeteket az állami támogatás, mintha a faanyagot energetikai célra használtuk volna.

A hazai fakitermelés lehetőségei és realitása

Többben, többször bemutatták, hogy a magyar erdőkben lévő elméleti 12 milliárd bruttó m³-es faanyag-növekedés nem termelhető ki 100%-ban. Az okok különbözők, de az egyértelműen látszódik, hogy 1991-től egészen 2006-ig az évi kitermelés gyakorlatilag a bruttó 7 milliárd m³ körüli értéken tudott csak teljesülni. Ennek meghatározó okai vannak, amelyet én itt és most nem kívánok részletezni, de a tények ezt bizonyítják.

Egyéb biomassza-termelés és energetikai célú felhasználása

Kezdetől fogva az energetikai hasznosítást támogató személyek és konferenciák arról beszéltek, hogy a magyar mezőgazdasági területeken az erdő fáját kiváltó, különféle biomasszát termelő programok indulhatnak be. Ezen programokkal két alapvető probléma van 2007 márciusában.

az egyik: ezek a programok gyakorlatilag nem léteznek, kis területeken lévő kísérleti tevékenység zajlik,

a másik: a ma működő energiatermelő berendezések az ilyen jellegű biomassza eltüzelésére alkalmatlanok.

Milyen hatással lehet a GKM megújuló programja a magyar faiparra

A program megjelenése után kétféle hatást prognosztizáltunk e tekintetben. Ha ez csak Magyarországon zajlik, akkor előbb-utóbb a magyar faipar teljességében leépül. Ha ez egész Európában, de döntően Közép-Európában is zajlik, akkor ennek a programnak a következménye a faanyagok drasztikus drágulása, minek következtében a faipari termékek is megdrágulnak, benne a bútórokkal együtt. A faipar termékeinek drágulásával egy időben a faipar számára megfizethetőbbé válik a fa, mint alapanyag, amely majd eléri, vagy netán meghaladja az energetikai célokra (támogatás okán) nyújtott magasabb faanyagárakat.

Ma, 2007 márciusában egyértelműen kezd látszódni, hogy ez a második folyamat zajlott le az elmúlt évek során,

azaz jelentős áremelkedések történtek oly módon, hogy ma a faipar, illetve a falemezipar már magasabb árakat is képes kínálni az erőművekhez képest a fáért. Egyértelműen látszik, hogy mindenre kiterjedő elemzés helyett a keletkező problémát a piac szabályai oldották, ill. oldják meg és ez nem biztos, hogy jó az országnak.

Mai energetikai helyzet

Az elmúlt években az üggyel foglalkozó szakemberek és politikusok eljutottak odáig, hogy a fának, mint energia-hordozónak mennyiségi korlátai vannak, s ennek következtében a fa, mint biomassza energia-hordozó, korlátozott módon kap engedélyt, ill. támogatást. További biomassza energetikai támogatások akkor szülehetnek, ha a szabad földterületeken ilyen ültetvények termőre tudnak fordulni. Ez azonban ma még mindig előkészítetlen termelés szempontjából is, és a berendezések kifejlesztése szempontjából is.

A fa feldolgozásával kapcsolatos álláspont megfogalmazása

Még 2003-ban az erdő fájának hasznosításával egy józan, logikus álláspont fogalmazódott meg bennem és munkatársaimban közösen. Ez az álláspont ma is érvényes és ezt az öt pontot befejezésül megismételjük.

1. A fa elsősorban a faipar nyersanyaga kell, hogy legyen, mint a legkörnyezetkímélőbb, legegészségesebb anyag az ember használati eszközei között. Ezzel a felhasználással szolgáljuk a legjobban Kiotó szellemét is, hiszen a CO₂ szén formájában tartósan tárolódik a használati eszközökben.

2. A fa másodsorban tűzifa a lakosság számára.

3. És ha marad vagy megteremtjük a feltételeit (telepítésekkel, öregfa-begyűjtéssel, energiaültetvényekkel, egyéb lágyszárú ültetvényekkel stb.), akkor hasznosítsuk erőművi energetikai célokra is.

4. Az egyéb biomassza anyagok felhasználásának technikai fejlesztésére (a mai tüzelőberendezések gyakorlatilag csak a faaprítékot képesek eltüzelni) van szükség, az alapanyaghoz igazodó reális (5-10 MW-os) kapacitások megvalósításához is.

5. Tudomásul kell venni, hogy a biomasszából készült energia (és minden megújuló energia) még sokáig jóval drágább lesz a mai hagyományos energia-hordozók energiájánál. Ezért ennek alkalmazását az ország gazdasági erejéhez kell igazítani.

Biomassza Erőművek Egyesülete

Postacím: 7612 Pécs, Pf. 19 Telefon: (72)512-370 Fax: (72)518-269
E-mail: titkarsag@biomasszaeromuvek.hu

Történeti áttekintés

A pécsi PANNONPOWER HOLDING Vagyonkezelő Rt., a kazincbarcikai AES Borsodi Energetikai Termelő és Szolgáltató Kft., valamint az ajkai Bakonyi Erőmű Rt. tagságával 2004. december 2-án megalakult a biomassza tüzelőanyagot felhasználó erőművek egyesülete. Az Egyesülés székhelye Pécsen van, elnöke a PANNONPOWER HOLDING Rt., elnökvézerigazgatója, *Somosi László*.

A társaságok gazdasági tevékenységeik összehangolására, együttműködésük erősítésére és szakmai érdekeik egységes képviselésére hozták létre az egyesület. Közös érdekük érvényesítése mellett természetesen feladatuknak tekintik a szabályozó hatóságokkal partneri viszony kialakítását, a megújuló energiához kapcsolódó jogszabályi háttér fejlesztésének előmozdítását – melynek keretében a BEE tevékeny szerepet vállalt a VET Vhr és kötelező átvételi rendeletek GKM/MEH egyeztető tárgyalásain –, illetve a lakossági hiteles tájékoztatásában való közös szerepvállalást.

Céljuk továbbá az energetikai ültetvények telepítési és támogatási rendszerében való aktív közreműködés, amelyet többek között szakmai tapasztalataik megosztásával érhetnek el.

A kitűzött célok elérése érdekében – az elmúlt évben – számos prezentációra, megbeszélésre került sor a környezet- és gazdaságpolitika, illetve az agrárpolitika meghatározó szereplőinek megszólításával.

A Biomassza Erőművek Egyesülete megalakulása, az év közbeni tevékenysége a média számára is érdeklődésre tartott számot, hiszen 2005-ben összesen 37 cikkben, tudósításban említették közvetlenül az Egyesületet, vagy csak a három erőművet telephely szerint. Ez átlagosan, havonta három megjelenést jelent, ami jónak mondható.

A BEE célja, hogy ...

- kerüljön kidolgozásra és alkalmazásra az energiaültetvények termelési, telepítési és támogatási rendszere, valamint a mezőgazdasági és erdészeti hulladékok begyűjtésének támogatási rendszere, hogy működési stabilitást és jövőbeni

perspektívát nyújtson a biomassza erőműveknek és a biomassza-termelésben és ellátásban dolgozóknak;

- teljesíteni tudjuk a megújuló energiákból termelt villamos energiára tett európai uniós vállalásokat, kötelezettségeket.

A BEE feladata

- A tagok közös szakmai érdekeinek érvényesítése, véleményformálás, információs kapcsolat kialakítása és működtetése a szabályozó hatóságokkal, a döntéshozókkal, valamint a szakmai szervezetekkel.

- A biomasszát felhasználó erőművek befektetési biztonságának növelése.

- Aktív közreműködés az energiaültetvények telepítési és támogatási rendszere feltételeinek kialakításában, a jog-

szabályi háttér megteremtésében, fejlesztésében.

- Az Egyesülés tagjai közötti együttműködés hatékonyságának javítása, a szakmai tapasztalatok megosztása és alkalmazásuk elősegítése.

- Közös, illetve egyeztetett kommunikáció kialakítása, szoros kapcsolat kiépítése és működtetése a médiával.

- A lakossági tájékoztatás rendszerének kialakítása, működtetése, a közvélemény formálása.

A biomassza erőművek létrehozása az erdészet számára jelentős lépés volt, mert az általuk felhasznált és az erdőgazdálkodók által számukra értékesített tűzifa mennyisége és legfőképpen az évtizedes alacsony ára jelentősen megemelkedett. A kedvező tűzifa-ár stabilizálta az erdőgazdaságok pénzügyi-gazdasági tevékenységét.

KÖZLEMÉNY

A MTESZ Aranyokleveles Mérnökök Körének vezetősége tájékoztatja tagjait, hogy 2007. április 1-től minden hónap második szerdáján 10.00 órai kezdettel a MTESZ székház (Budapest, V., Kossuth Lajos tér 6-8.) III. em. 337. sz. tárgyalója rendelkezésre áll klubnapok és előadások tartására.

Az eddigiektől eltérően az egyes klubnapokon határozzuk meg a következő találkozás napirendjét, ami lehet kötetlen beszélgetés vagy felkért előadás.

Tájékoztatom a tisztelt tagságot, hogy mindennemű kéréssel kapcsolatosan a MTESZ Titkarságon készséggel áll rendelkezésre Rajnainé Gazda Györgyi (tel.: 4747-995) 8.00–15.00 óráig.

Váncsa Jenő
A Kör elnöke